

OECD *Multilingual Summaries*

Society at a Glance 2016

OECD Social Indicators

Summary in Latvian

Read the full book on: [10.1787/9789264261488-en](https://doi.org/10.1787/9789264261488-en)

Sabiedrības apskats 2016

ESAO valstu sociālie rādītāji

Piecpadsmit procenti jeb apmēram 40 miljoni ESAO valstu jauniešu 2015. gadā nemācījās, nestrādāja un neapguva arodu (NEET). Vairāk nekā divas trešdaļas no viņiem darbu aktīvi nemeklēja. Ir aplēsts, ka kopējais bruto ienākums, ko 2014. gadā varētu būt radījuši NEET situācijā esoši jaunieši, ir USD 360-605 miljardi vai 0,9-1,5 % no visu ESAO valstu IKP. Nenoteiktība saistībā ar darbu un ienākumiem var atturēt jauniešus no vēlmes sasniegt citus tradicionālus pieaugušo cilvēku dzīves mērķus, atņemot viņiem ilūzijas un drosmi. Ilgtermiņā tā var arī būtiski ietekmēt veselību, auglību un kriminogēno situāciju, kā arī apdraudēt sociālo kohēziju. Tādējādi palīdzēt jauniešiem pāriet uz nākamo izglītības līmeni vai atrast darbu ir ESAO valstu politiskās darba kārtības prioritāte, kā noteikts G20 mērķī — līdz 2025. gadam par 15 % samazināt tādu jauniešu īpatsvaru, kuriem ir zemas prasmes, kas atrodas NEET situācijā vai strādā neoficiāli.

Kopš 2007. gada ir likvidēta viena no katrām desmit darbavietām

Laikā no 2007. gada līdz 2014. gadam tika likvidēta aptuveni viena no katrām desmit darbavietām, kurās bija nodarbināti līdz 30 gadus veci darbinieki. Spānijā, Grieķijā un Īrijā nodarbināto jauniešu skaits samazinājās uz pusi. Tie jaunieši, kas pametuši mācības pamatskolas līmenī, ir visvairāk uz savas ādas izjutuši šo darbavietu zaudēšanu. Un, lai gan dažām valstīm ir izdevies atjaunot jauniešu nodarbinātību pirmskrīzes līmenī, tomēr daudzās valstīs atgūšanās notiek pārāk lēni, lai būtiski uzlabotu jauniešu izredzes.

Zemāka līmeņa prasmes padara jauniešus īpaši neaizsargātus

Vairāk nekā 30 % NEET ir jaunieši, kas ieguvuši tikai pamatzglītību, un pastāv trīsreiz lielāka iespēja, ka tieši viņi, nevis jaunieši ar universitātes līmeņa izglītību, nokļūs NEET situācijā. Tomēr zems iegūtais izglītības līmenis nenozīmē tikai kvalifikācijas dokumentu; pastāv lielāka iespēja, ka par NEET kļūs jaunieši ar vājām lasīšanas un rēķināšanas prasmēm, kas norāda uz to, cik svarīgas ir kvalitatīvas alternatīvās izglītības un apmācības iespējas izglītību priekšlaicīgi pametušajiem.

Jaunas sievietes bieži ir NEET situācijā, jo veic aprūpes sniegšanas pienākumus

Sievietēm ir vēl lielāks risks kļūt par NEET, jo īpaši ilgtermiņā. Daudzas jaunas sievietes mājās rūpējas par bērniem un citiem ģimenes locekļiem. Līdz ar to sievietēm pastāv 1,4 reizes lielāka iespēja kļūt par NEET nekā vīriešiem. Vientuļajiem vecākiem ir jo īpaši grūti apvienot rūpes par bērniem ar darbu vai tālāku izglītošanos. Tāpēc tādu bērnu aprūpes pakalpojumu, kurus iespējams atļauties, pieejamība ir būtiski svarīga, lai uzlabotu jauno sieviešu izredzes atrast darbu.

Daži NEET situācijā esošie jaunieši cieš arī no citām nelabvēlīgām situācijām

Tie jaunieši, kas jau atrodas vēl arī cita veida nelabvēlīgā situācijā, bieži saskaras arī ar risku kļūt par NEET. Ārzemēs dzimušajiem jauniešiem, jo īpaši tad, ja viņi neprot runāt vietējā valodā un ja viņiem ir zems prasmju līmenis, ir 1,5 reizes lielāka iespēja kļūt par NEET nekā vietējiem jauniešiem. Arī tiem jauniešiem, kuru vecākiem ir zems izglītības līmenis vai kuru vecāki nestrādā, ir lielāka iespēja saskarties ar bezdarbu vai bezdarbību. Tas norāda uz nelabvēlīgu situāciju pārmantojamību. NEET situācijā ir arī ļoti daudz tādu jauniešu, kam ir veselības problēmas.

Lielākā daļa jauniešu ne brīdi nav bijuši NEET situācijā, bet viena piektdaļa NEET situācijā jau ir ilgu laiku

Visās analizētajās valstīs vairāk nekā puse no jauniešiem četru gadu ilgajā laikposmā ne brīdi nav bijuši NEET situācijā. Citiem īsi NEET laika posmi ir bijusi kā daļa no veiksmīgas pārejas no izglītības iegūšanas uz darbu. Tomēr viena piektdaļa no visiem jauniešiem NEET situācijā pavadīja vairāk nekā vienu gadu — viņiem atbrīvošanās no darba un izglītības iegūšanas nav pārejoša pieredze, bet gan ilgstošs stāvoklis. Tajās valstīs, kuras smagi skāra krīze, ir lielāks NEET situācijā esošo jauniešu īpatsvars; sievietēm, jauniešiem ar zemu izglītības līmeni un jauniešiem ar veselības problēmām arī ir lielāks risks kļūt par ilgtermiņa NEET.

NEET situācijā esošajiem jauniešiem ir zemāks laimes, uzticēšanās un politisko interešu līmenis

NEET situācija, visticamāk, ietekmē jauniešu laimes izjūtu, liek viņiem justies kā tādiem, kam atņemtas pilsoņu tiesības, un var ietekmēt sociālo kohēziju. NEET situācijā esošie jaunieši salīdzinājumā ar NEET situācijā neesošiem jauniešiem ir mazāk apmierināti ar dzīvi un mazāk uzticas citiem cilvēkiem. Viņi izrāda arī mazāku interesi par politiku, un pastāv lielāka iespēja, ka viņi uzskatīs, ka apgādāt iedzīvotājus ir valdības pienākums.

Jauniešu drošības tīkli parasti ir vājāki

Skolu pametušie jaunieši un jaunieši ar fragmentāru darba pieredzi bieži neatbilst kritērijiem ienākumu saņemšanai, kas gūti no apdrošināšanas. Tikai apmēram 30 % no visiem jauniešiem – bezdarbniekiem saņem bezdarbnieka pabalstu, taču vecuma posmā pēc 30 gadiem to saņem vairāk nekā 40 % no visiem darba meklētājiem. Tādējādi sociālās drošības tīkli cīnās pret jauniešu nabadzību ir mazāk efektīvi: valsts pabalsti palīdz nenogrimt nabadzībā 40 % jauniešu, kuru ienākumi būtu zem nabadzības līmeņa, salīdzinājumā ar 50 % pieaugušo, kas ir vecuma posmā no 30 gadiem un vecāki. Gandrīz katrs astotais jaunietis dzīvo nabadzībā, un jauniešu nabadzības līmeņa rādītāji ir augstāki par vecāka gadagājuma cilvēku nabadzības līmeņa rādītājiem.

Būtiski svarīga ir cīņa pret skolas priekšlaicīgu pamešanu

Pēdējā desmitgadē ESAO valstīs ir samazinājies to jauniešu īpatsvars, kas pamet skolu bez vidējās izglītības kvalifikācijas iegūšanas. Neraugoties uz to, vienam no katriem sešiem 25-34 gadus veciem jauniešiem, jo īpaši jauniem vīriešiem, joprojām nav vidējās izglītības. Lai nodrošinātu, ka visi jaunieši pabeidz vidējās izglītības iegūšanu, ir vajadzīgs visaptverošs atbalsts: ir jākontrolē skolas apmeklējums, lai pamanītu pazīmes, ka jaunietis gatavojas pamest skolu; jārisina skolēnu sociālās vai veselības problēmas un jāpiedāvā ārpusskolas programmas, kuru mērķis ir iesaistīt skolēnus un stiprināt viņu motivāciju.

Kvalitatīva profesionālā izglītība un apmācība var palīdzēt mīkstināt pāreju no skolas uz darbu

Profesionālā izglītība un apmācība (PIA) ir vērtīga alternatīva akadēmiskajai izglītībai. Tā sagatavo jauniešus darba tirgum ar mērķi nodrošināt atbilstošas prasmes darba devēju vajadzībām. PIA īstenotajai

praktiskajai apmācībai būtu jānotiek darba vidē, ideāli, ja tā notiek stažēšanās veidā, jau agrīnā mācību posmā savedot kopā jauniešus ar darba devējiem. Šādas programmas var būt jo īpaši pievilcīgas un izdevīgas jauniešiem, kam apnikusi skola. Pirmsstažēšanās programmu ietvaros var sagatavot tos, kuriem trūkst nepieciešamās lasītprasmes, rēķināšanas prasmes vai sociālās prasmes, lai strādātu attiecīgajā darbavietā.

NEET situācijā esošo jauniešu atkārtotai iesaistīšanai darbā ir vajadzīgas rūpīgi izstrādātas mērķtiecīgas programmas

Valsts dienestiem ir jāpiekļūst NEET situācijā esošajiem jauniešiem, lai novērstu ilgtermiņa bezdarbību. Nodarbinātības dienestiem, sociālajiem dienestiem un nevalstiskajām organizācijām var būt būtiska nozīme neiesaistīto jauniešu iesaistīšanā. Pēc tam, kad jaunietis ir reģistrēts, plaša profilēšana var palīdzēt sniegt mērķim atbilstošu atbalstu un var ietaupīt izmaksas, nodrošinot, ka palīdzība tiek sniegta īstajam jaunietim. Daudziem NEET situācijā esošajiem jauniešiem var būt vajadzīga tikai neliela palīdzība darba atrašanās, kamēr veiksmīgas programmas, kas paredzētas jauniešiem ar nopietniem vai vairākiem šķēršļiem, parasti ir intensīvas un dārgas. Visdaudzsološākajās programmās izglītība un praktiskā apmācība ir apvienota ar konsultācijām, psiholoģisko atbalstu un dzīves apstākļu nodrošināšanu. Dažas ir izrādījušās rentablas, palielinot iespējas gūt ienākumus un samazinot noziedzīgu rīcību.

© OECD

This summary is not an official OECD translation.

Reproduction of this summary is allowed provided the OECD copyright and the title of the original publication are mentioned.

Multilingual summaries are translated excerpts of OECD publications originally published in English and in French.

They are available free of charge on the OECD Online Bookshop www.oecd.org/bookshop

For more information, contact the OECD Rights and Translation unit,

Public Affairs and Communications Directorate at: rights@oecd.org or by fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)

2 rue André-Pascal, 75116

Paris, France

Visit our website www.oecd.org/rights

Read the complete English version on OECD iLibrary!

© OECD (2016), *Society at a Glance 2016: OECD Social Indicators*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/9789264261488-en